

Prevence nádorových onemocnění v primární péči

Kyasová Miroslava
Katedra ošetrovatelství
LF MU

Prevence nádorových onemocnění v primární péči

- Význam časně detekce
- Multidisciplinární přístup v prevenci
- Bariéry prevence

Karcinom prsu

- výskyt

- třetí nejčastější typ nádoru celkem a nejčastější nádor u žen (postihuje 1/5 žen)
- v ČR vykazuje výskyt významný nárůst
- je neobvyklý u žen mezi 25. a 30. rokem
- nejvyšší incidence po 40. roce věku

Karcinom prsu

- rizikové faktory

- pozitivní rodinná anamnéza v linii matka, sestra
- vyšší věk
- časná menarché a pozdní menopauza
- reprodukce - vyšší riziko u infertilních žen
- exogenní hormony podávané v mladém věku
- výskyt nádorového bujení v kontralaterální mléčné žláze
- nadváha, požívání alkoholu
- radiace prsu
- jiný zhoubná nádor (např. ovaria)

Karcinom prsu

- klinické příznaky

- hmatný infiltrát, který je někdy mírně bolestivý
- sekrece z bradavky
- kožní změny v oblasti prsu (vtažení kůže nádorem, edém, erytém apod.)

Karcinom prsu

- *prevence*

- samovyšetřování prsu - snadné, nebolestivé
- fyzikální vyšetření prsu a axilárních uzlin
- mammografie u žen ve věku od 45 let
v intervalech 1 x 2 roky (hrazené z veřejného zdravotního pojištění)
- poradenství v oblasti zdravého životního stylu
- zdravotní výchova zaměřená na snížení nadváhy a ozdravení výživy

Nádory děložního čípku

- výskyt

- druhý nejčastější nádor u žen v celosvětovém měřítku
- incidence asi 22 žen na 100 000 obyvatel
- ze 16 evropských zemí zaujímá ČR 3. místo resp. 2. místo ve věkové skupině 35-64 let

Nádory děložního čípku

- rizikové faktory

- zvýšený výskyt je po 40. roce, vrchol mezi 45.-55. rokem života
- časně zahájení pohlavního života, více sexuálních partnerů
- pohlavně přenosné choroby, virová agens
- kouření
- nedostatečná genitální hygiena
- nepříznivé socioekonomické podmínky

Nádory děložního čípku

- *klinické příznaky*

- v počátečním stadiu je často asymptomatický
- kontaktní krvácení (po styku, po zatlačení při močení, po defekaci apod.)
- nepravidelná menstruace
- při pokročilém procesu páchnoucí výtok
- bolest v kříži

Nádory děložního čípku

- *prevence*

- zdravotní výchova zaměřená na sexuální chování, osobní hygienu a bariérové metody antikoncepce
- časná detekce počátečních forem je výraznou příčinou redukce mortality i incidence cervikálního karcinomu
- vyšetření je jednoduché, bezpečné a relativně laciné - Pap test (*George Nicholas Papanicolaou*)
- vysvětlovat význam screeningového vyšetření
- očkování Cervarix
- všechny ženy mezi 25. a 60. rokem by měly být v pravidelných 1letých intervalech vyšetřeny gynekologem

Kolorektální karcinom

- výskyt

- běžné onemocnění v celém světě
- incidence u žen stoupá do 60 let, u mužů po 60. roce
- incidence asi 74 mužů resp. 57 žen na 100 000 obyvatel
- ze 16 hodnocených zemí je ČR na 1. místě v incidencí karcinomu rekta u mužů (ve věkové skupině 35-64 let je na 1. místě ve výskytu karcinomu rekta i kolon) a na 1. místě v incidencí karcinomu rekta u žen ve věkové skupině 35-64 let, incidence vykazuje významný nárůst

Kolorektální karcinom

- *rizikové faktory*

genetické

- OA a RA kolorektálního karcinomu
- polypóza tlustého střeva
- kolitis ulceróza
- adenomatózní, adenovilózní nebo vilózní polypy

zevní

- strava s vysokou energetickou náloží, vysokým obsahem nasycených tuků a konzumací alkoholu .
snížená fyzická aktivita, sedavé zaměstnání
- cholecystektomie v anamnéze

Kolorektální karcinom

- klinické příznaky

- přítomnost krve ve stolicích
- změny ve vyprazdňování - střídání průjmu se zácpou
- tenesmy
- přítomnost hlenu ve stolicích
- anémie

Kolorektální karcinom

- *prevence*

- zdravotní výchova zaměřená na ozdravení výživy (snížení příjmu tuku, energie, zvýšení konzumace ovoce a zeleniny bohaté na vlákninu)
- zvýšení pohybové aktivity .
- časná detekce a odstraňování adenomů a polypů
- palpační vyšetření per rectum
- stanovení okultního krvácení ve stolici speciálním testem u osob od 50 let věku; od 55 let možno nahradit doporučením k provedení screeningové kolonoskopie jednou za 10 let;
- sledování genetických rizik jednotlivců

Plicní karcinom

- výskyt

- nejčastější typ nádoru
- incidence asi 94 mužů resp. 21 žen na 100 000 obyvatel
- výrazně častější u mužů, v posledních letech se incidence u mužů snižuje, ale incidence u žen narůstá

Plicní karcinom

- *rizikové faktory*

- kouření - je odpovědné za 90 % plicních nádorů
- člověk kouřící 30 let dvacet cigaret denně má dvacetinásobné riziko vzniku karcinomu
- s kouřením je především spojen malobuněčný karcinom
- profesionální expozice (azbest, radiace)

Plicní karcinom

- *klinické příznaky*

- suchý dráždivý kašel
- hemoptýza
- bolest na hrudníku
- dušnost
- stridor

Plicní karcinom

- *prevence*

- především výchova k nekuřáctví
- zásadní snížení spotřeby cigaret u celé populace se zaměřením na potenciální nové konzumenty
- lépe nezačít kouřit, než později přestávat
- u rizikových osob evidence počtu vykouřených cigaret
- znát a vyhledávat časný symptomy plicního karcinomu

Zdroj:

Prevence nádorových
onemocnění v primární péči.
SZÚ, Praha 2000

